V I Lenin

Kritiska anmärkningar i den nationella frågan

Uppenbart är att den nationella frågan nu har kommit att inta en framskjuten plats bland samhällslivets frågor i Ryssland. Reaktionens stridslystna nationalism och den kontra-revolutionära, borgerliga liberalismens övergång till nationalism (särskilt storrysk, men sedermera också polsk, judisk, ukrainsk o a) samt slutligen den ökande nationalistiska vacklan bland skilda ”nationella” (dvs icke storryska) socialdemokrater, vilken gått därhän att partiprogrammet överträtts – allt detta förpliktar oss ovillkorligen att ägna den nationella frågan större uppmärksamhet än förut.

Denna artikel har ett speciellt syfte: att i sitt allmänna sammanhang granska just denna vacklan i programmatiska frågor bland marxister och kvasimarxister i den nationella frågan. I nr 29 av Severnaja Pravda (av den 5 september 1913, Liberaler och demokrater i frågan om språken) hade jag tillfälle att yttra mig om liberalernas opportunism i den nationella frågan. I en artikel av hr F Libman överöstes denna min artikel med kritik i den opportunistiska judiska tidningen Zeit”. Å andra sidan har den ukrainske opportunisten hr Lev Jurkevitj (Dzvin, 1913, nr 7-8) riktat kritik mot det program Rysslands marxister har i den nationella frågan. Båda dessa författare har berört så många frågor att de mest skilda sidor av vårt tema måste tas upp för att de skall kunna besvaras. Och det tycks mig vara lämpligast att börja med att återge artikeln i Severnaja Pravda.

1. Liberaler och demokrater i frågan om språken

Tidningarna har flera gånger noterat en rapport från den kaukasiske ståthållaren, en rapport som inte utmärks av ärkereaktionära idéer, utan av försiktig ”liberalism”. Bland annat uttalar sig ståthållaren mot den konstlade russifieringen, dvs förryskningen av ickeryska folkslag. I Kaukasien eftersträvar företrädare för de ickeryska folkslagen *själva* att lära sina barn ryska, exempelvis i de armeniska kyrkoskolorna, där undervisning i ryska inte är obligatorisk.

Med hänvisning till detta drar Russkoje Slovo, en av de mest spridda liberala tidningarna i Ryssland, i nr 198 den riktiga slutsatsen att den fientliga inställningen i Ryssland till det ryska språket uteslutande beror på” att det ryska språket inplantas ”konstlat” (det borde ha stått: tvångsmässigt).

”Det finns ingen orsak att oroa sig för det ryska språkets öde. Det kommer självt att tillvinna sig erkännande i hela Ryssland”, skriver tidningen. Och det är riktigt, eftersom den ekonomiska cirkulationens krav alltid kommer att tvinga de nationaliteter, som lever i en och samma stat (så länge de vill leva tillsammans), att lära sig majoritetens språk. Ju mer demokratiskt statsskicket i Ryssland blir, desto starkare, snabbare och bredare kommer kapitalismen att utvecklas, desto mer eftertryckligt kommer den ekonomiska cirkulationens krav att driva de olika nationaliteterna att lära sig det språk som är bekvämast för de gemensamma handelsförbindelserna.

Men den liberala tidningen skyndar sig att ge sig själv en snyting och bevisa sin liberala inkonsekvens.

> ”Knappast någon”, skriver den, ”ens bland förryskningens motståndare kommer att bestrida att det i en sådan väldig stat som Ryssland måste finnas ett enda officiella språk och att detta språk ... endast kan vara det ryska.”

Vilken bakvänd logik! Det lilla Schweiz förlorar inte, utan tjänar på att det inte har något ensamt officiellt språk, utan har hela tre: tyska, franska och italienska. I Schweiz är 70 procent av befolkningen tyskar (i Ryssland är 43 procent storryssar), 22 procent fransmän (i Ryssland

är ukrainarna 17 procent) och 7 procent italienare (i Ryssland 6 procent polacker och 4,5 procent vitryssar). Om italienarna i Schweiz ofta talar franska i det gemensamma parlamentet, så gör de det inte under någon barbarisk polislags färla (någon sådan lag finns inte i Schweiz), utan helt enkelt därför att civiliserade medborgare i en demokratisk stat själva föredrar det språk majoriteten förstår. Det franska språket inger inte italienarna något hat, eftersom det är en fri, civiliserad nations språk, ett språk som inte tvingas på dem genom några motbjudande polisiära åtgärder.

Hur kommer det sig då att det ”väldiga” Ryssland, som är mycket brokigare och fruktansvärt efterblivet, måste bromsa sin utveckling genom att bevara något som helst privilegium för ett enda av språken? Är det inte tvärtom, herrar liberaler? Måste inte Ryssland, om det vill hinna ifatt Europa, göra slut på alla slags privilegier så snart som möjligt, så fullständigt som möjligt, så resolut som möjligt?

Om alla privilegier bortfaller, om det blir slut på att ett av språken påtvingas, så kommer alla slaver lätt och snabbt att lära sig förstå varandra och inte förfäras av den ”hemska” tanken att tal på olika språk kommer att höras i det gemensamma parlamentet. Den ekonomiska cirkulationens krav kommer av sig självt att *bestämma* det språk i vederbörande land, som det för handelsförbindelsernas skull är *fördelaktigt* för majoriteten att kunna. Detta kommer att bestämmas desto fastare, eftersom det anammas frivilligt av befolkningen av olika nationer, och desto snabbare och bredare, ju mer konsekvent demokratismen blir och ju snabbare kapitalismen till följd härav utvecklas.

Liberalerna nalkas frågan om språken liksom alla politiska frågor som hycklande krämare, vilka räcker ut den ena handen (öppet) åt demokratin och den andra (bakom ryggen) åt feodalherrarna och polismakten. Vi är emot privilegier, skriker liberalen, medan han bakom ryggen schackrar till sig än det ena, än det andra privilegiet från feodalherrarna.

Sådan är *all* liberalt borgerlig nationalism, inte bara den storryska (den är värst av alla på grund av sin våldskaraktär och sin släktskap med herrar Purisjkevitj), utan också den polska, den judiska, den ukrainska, den georgiska och varje annan. Bourgeoisin av alla nationer såväl i Österrike som i Ryssland bedriver bakom parollen om ”nationell kultur” *i handling* en politik för att splittra arbetarna och försvaga demokratin och träffar krämaruppgörelser med feodalherrarna om utförsäljning av folkets rättigheter och folkets frihet.

Arbetardemokratins paroll är inte ”nationell kultur”, utan demokratismens och den världsomspännande arbetarrörelsens internationalistiska kultur. Må bourgeoisin försöka lura folket med allehanda ”positiva” nationella program. Den medvetne arbetaren kommer att svara den: det finns bara en lösning på den nationella frågan (i den mån den överhuvudtaget kan lösas i kapitalismens värld, i profitens, kivets och utsugningens värld), och den lösningen är konsekvent demokratism.

Bevis: Schweiz i Västeuropa, ett land med en gammal kultur, och Finland i Östeuropa, ett land med en ung kultur.

Arbetardemokratins nationella program: absolut inga privilegier för någon enda nation, något enda språk; lösande av frågan om nationernas politiska självbestämmande, dvs deras avskiljande till stat, på helt fri, demokratisk väg; utfärdande av en lag för hela staten, enligt vilken varje åtgärd (av zemstvo, stad, byalag osv osv), som medför något som helst privilegium för en enda nation och som bryter mot nationernas likaberättigande eller en nationell minoritets rättigheter, förklaras vara olaglig och ogiltig, och varje medborgare i staten har rätt att kräva att en sådan åtgärd upphävs såsom författningsstridig och att de som försöker genomföra den ställs till straffrättsligt ansvar.

Mot de olika borgerliga partiernas nationella kiv om språkfrågor osv ställer arbetardemokratin upp kravet: ovillkorlig enhet och total sammanslutning av alla nationaliteters arbetare i alla arbetarorganisationer – fackförenings-, kooperativ-, konsumtions-, bildningsorganisationer och alla andra – som motvikt till all slags borgerlig nationalism. Endast sådan enhet och sammanslutning kan värna demokratin, värna arbetarnas intressen gentemot kapitalet – som redan har blivit och alltmer blir internationellt – och främja mänsklighetens utveckling fram mot ett nytt sätt att leva, som är främmande för alla privilegier och all utsugning.

2. ”Nationell kultur”

Genom ett speciellt exempel, nämligen frågan om det officiella språket, klargör artikeln i Severnaja Pravda, såsom läsaren kan se, inkonsekvensen och opportunismen hos den liberala bourgeoisin, som i den nationella frågan räcker feodalherrarna och polismakten handen. Envar förstår att den liberala bourgeoisin förutom i frågan om det officiella språket uppträder lika förrädiskt, hycklande och dumdrygt (t o m ur de liberala intressenas synvinkel) i en hel rad andra likartade frågor.

Vad blir slutsatsen av detta? Slutsatsen blir att all liberalt borgerlig nationalism för in en stark demoralisering bland arbetarna och vållar frihetens och den proletära klasskampens sak den största skada. Detta är desto farligare som den borgerliga (och borgerlig-feodala) tendensen *döljs* med parollen om ”nationell kultur”. I den nationella kulturens – den storryska, den polska, den judiska, den ukrainska o a – namn bedriver svarthundramännen och klerikalerna liksom också alla nationers borgare reaktionära och smutsiga affärer.

Så ser det nutida nationella livet ut i verkligheten, om man betraktar det på ett marxistiskt sätt, dvs ur klasskampens synvinkel, om parollerna jämförs med klassernas intressen och politik och inte med tömma ”allmänna principer”, deklamationer och fraser.

Parollen om nationell kultur är ett bourgeoisins (och ofta också svarthundramännens och klerikalernas) bedrägeri. Vår paroll är demokratismens och den världsomspännande arbetarrörelsens internationella kultur.

Här störtar sig bundisten hr Libman ut i strid och krossar mig med följande mördande tirad:

> ”Envar, som är åtminstone något bekant med den nationella frågan, vet att internationell kultur inte är anationell[1] kultur (kultur utan nationell form); anationell kultur, som varken får vara rysk, judisk eller polsk, utan endast ren kultur, är nonsens: de internationella idéerna kan nämligen ligga arbetarklassen varmt om hjärtat först när de har anpassats till det språk, som arbetaren talar, och till de konkreta nationella förhållanden, vari han lever; arbetaren får inte vara likgiltig för sin nationella kulturs situation och utveckling, eftersom han genom den och endast genom den får möjlighet att ta del av ‘demokratismens och den världsomspännande arbetarrörelsens internationella kultur’. Detta har länge varit känt, men V I vill inte veta av allt detta ...”

Tänk er in i detta typiskt bundistiska resonemang som, märk väl, skall smula sönder hela den marxistiska tes jag fört fram. Med ytterst självsäker min, såsom en man som är ”bekant med den nationella frågan”, serverar oss hr bundisten de vanliga borgerliga åsikterna som ”länge kända” sanningar.

Ja, den internationella kulturen är ingen onationell kultur, bäste bundist. Ingen har sagt detta. Ingen har proklamerat en ”ren” polsk, judisk, rysk eller annan kultur, så ert tomma ordsvall är bara ett försök att avleda läsarens uppmärksamhet och dölja sakens kärna bakom klingande ord.

---

[1] Inter – mellan; a – icke; internationell – mellan nationerna, mellan folken; anationell – ickenationell, ickefolklig, onationell, ofolklig.

I *varje* nationell kultur finns – även om de inte är utvecklade – *element* av en demokratisk och socialistisk kultur, ty inom *varje* nation finns arbetande och utsugna massor, vilkas livsbetingelser ofrånkomligen ger upphov till en demokratisk och socialistisk ideologi. Men inom *varje* nation finns också en borgerlig kultur (och i de flesta också en ärkereaktionär och klerikal), och därtill inte bara som element, utan som den *härskande* kulturen. ”Nationell kultur” i allmänhet *är* därför godsägarnas, prästernas, bourgeoisins kultur. Denna grundläggande och för en marxist elementära sanning har bundisten undanhållit, ”pratat bort” med sitt ordsvall, dvs i själva verket fördunklat klassklyftan för läsaren *i stället för* att avslöja och klargöra den. *I själva verket* har bundisten uppträtt som en borgare, vars hela intresse kräver att tron på en utanför klasserna stående nationell kultur får spridning.

När vi ställer parollen om ”demokratismens och den världsomspännande arbetarrörelsens internationella kultur” tar vi från *varje* nationell kultur *enbart* dess demokratiska och dess socialistiska element, tar vi dem *endast* och *obetingat* som motvikt till *varje* nations borgerliga kultur, borgerliga nationalism. Ingen demokrat och i synnerhet ingen marxist förnekar att språken skall ha samma ställning eller att det är nödvändigt att på det egna språket polemisera med den ”egna” bourgeoisin, propagera antiklerikala eller antiborgerliga idéer för de ”egna” bönderna och småborgarna – detta säger sig självt, men med sådana obestridliga sanningar försöker bundisten skyla över vad tvisten gäller, dvs det som verkligen är frågans kärna.

Frågan är huruvida det är tillåtligt för en marxist att direkt eller indirekt ställa parollen om nationell kultur eller om han absolut – under ”anpassning” till alla lokala och nationella särdrag – *mot* denna paroll måste propagera på alla språk för parollen om arbetarnas *internationalism*.

Betydelsen av parollen om ”nationell kultur” bestäms inte av någon liten intellektuells löfte eller goda avsikt att ”tolka” denna paroll ”i den meningen att den internationella kulturen skall förverkligas via den”. Det skulle vara barnslig subjektivism att se saken på det sättet. Betydelsen av parollen om nationell kultur bestäms av det objektiva förhållandet mellan alla klasser i vederbörande land och i världens alla länder. Bourgeoisins nationella kultur är ett *faktum* (varvid, upprepar jag, bourgeoisin överallt träffar uppgörelser med godsägarna och prästerna). Den stridslystna borgerliga nationalismen, som avtrubbar, fördummar och söndrar arbetarna för att de skall gå i bourgeoisins ledband, är ett av vår tids grundläggande fakta.

Den som vill tjäna proletariatet måste försöka ena alla nationers arbetare och orubbligt bekämpa den borgerliga nationalismen, både den ”*egna*” och andras. Den som försvarar parollen om nationell kultur hör hemma bland de nationalistiska småborgarna och inte bland marxisterna.

Låt oss ta ett konkret exempel. Kan en storrysk marxist acceptera parollen om en nationell, storrysk, kultur? Nej. Gjorde han det, skulle han få placeras bland nationalisterna och inte bland marxisterna. Vår uppgift är att bekämpa storryssarnas härskande, ärkereaktionära och borgerliga nationella kultur och att uteslutande i internationalistisk anda och i nära förbund med andra länders arbetare utveckla de groddar som finns i den demokratiska rörelsens och arbetarrörelsens historia även i vårt land. Att i internationalismens namn bekämpa de egna storryska godsägarna och borgarna och deras ”kultur”, bekämpa den ”under anpassning” till herrar Purisjkevitjs och Struves särdrag är vår uppgift, inte att förkunna eller tolerera parollen om nationell kultur.

Detsamma gäller den mest förtryckta och hetsade nationen, den judiska. Judisk nationell kultur är rabbinernas och borgarnas paroll, våra fienders paroll. Men det finns andra element i den judiska kulturen och i judendomens hela historia. Av de 10,5 miljoner judarna i hela världen lever något mer än hälften i Galizien och Ryssland, efterblivna och halvt barbariska

länder, som *med våld* håller judarna i en status som en kast. Den andra hälften lever i den civiliserade världen, och där är judarna inte en segregerad kast. Där har de stora universellt progressiva dragen i den judiska kulturen klart gjort sig gällande: dess internationalism, dess lyhördhet för epokens progressiva rörelser (procenten judar i de demokratiska och proletära rörelserna är överallt större än procenten judar inom den totala befolkningen).

Den som direkt eller indirekt ställer upp parollen om judisk ”nationell kultur” är (vilka goda avsikter han än må ha) en fiende till proletariatet, en anhängare till *det gamla* och det *kast-mässiga* inom judendomen, en medhjälpare åt rabbinerna och borgarna. De judiska marxister däremot som förenar sig med de ryska, de litauiska, de ukrainska o a arbetarna i inter-nationalistiska marxistiska organisationer och gör sin insats (på ryska likaväl som på jiddisch) för att skapa arbetarrörelsens internationalistiska kultur, dessa judar fullföljer – tvärtemot Bunds separatism judendomens bästa traditioner genom att bekämpa parollen om nationell kultur.

Borgerlig nationalism och proletär internationalism – det är de två sinsemellan oförsonligt fientliga parollerna, som motsvarar de två stora klasslägren i hela den kapitalistiska världen och uttrycker de två typerna av politik (ja, än mer: av världsåskådningar) i den nationella frågan. Genom att förfäkta parollen om nationell kultur och på den basera en hel plan och ett praktiskt program för ”kulturell-nationell autonomi” uppträder bundisterna *i verkligheten* som vägröjare för borgerlig nationalism bland arbetarna.

3. ”Assimilationen” som nationalistisk skräckbild

Frågan om assimilation, dvs förlust av nationella särdrag, övergång till en annan nation, gör det möjligt att åskådligt illustrera konsekvenserna av bundisternas och deras meningsfränders nationalistiska vinglerier.

Hr Libman, som troget förmedlar och upprepar bundisternas vanliga argument eller, rättare sagt, knep, betecknar kravet om enhet och sammanslutning av arbetarna från en stats alla nationaliteter i förenade arbetarorganisationer (se ovan: slutet av artikeln i Severnaja Pravda) som *”det gamla assimilations-pratet”.*

”På frågan ‘Vilken nationalitet tillhör ni ?’ ”, säger hr F Libman om slutet på artikeln i Severnaja Pravda, ”måste följaktligen arbetaren svara: jag är socialdemokrat.”

Detta ser vår bundist som höjden av kvickhet. I själva verket avslöjar han slutgiltigt sig själv genom *sådana* kvickheter och genom sitt gastande om ”assimilation”, vilka är riktade mot en konsekvent demokratisk och *marxistisk* paroll.

Kapitalismen i utveckling visar upp två historiska tendenser i den nationella frågan. Den första: en nationell aktivitet och nationella rörelser vaknar till liv, allt nationellt förtryck bekämpas, nationalstater bildas. Den andra: allehanda förbindelser mellan nationerna utvecklas och blir allt vanligare, nationella skrankor rivs ner, internationell enhet upprättas inom kapitalet och det ekonomiska livet överhuvudtaget, politiken, vetenskapen osv.

Båda tendenserna är en universell lag för kapitalismen. Den första dominerar i början av dess utveckling, den andra utmärker den mogna kapitalismen som är på väg mot att omvandlas till ett socialistiskt samhälle. Marxisternas nationella program beaktar båda tendenserna genom att, för det första, förespråka att nationerna och språken skall ha samma ställning, att inga som helst *privilegier* i detta avseende är tillåtliga (samt att nationerna har rätt till själv-bestämmande, vilket tas upp särskilt längre fram), och genom att, för det andra, slå vakt om principen om internationalism och oförsonlig kamp mot att proletariatet smittas med borgerlig nationalism, hur raffinerad den än är.

Man frågar sig vad vår bundist då menar när han väsnas så himmelsskriande mot assimilationen. Han *kan* här *inte* mena våldsövergreppen mot nationer eller *privilegierna* för en enda av nationerna, ty där passar ordet ”assimilation” överhuvudtaget inte; ty alla marxister, både enskilt och som en officiell, förenad helhet, har helt bestämt och otvetydigt fördömt även det minsta nationella övervåld, förtryck och ojämlikhet; ty denna allmänna marxistiska tanke har, slutligen, uttryckts absolut bestämt även i den artikel i Severnaja Pravda, som bundisten så häftigt har kastat sig över.

Nej, här är inga undanflykter möjliga. När hr Libman fördömde ”assimilationen” menade han *inte* övervåldet, *inte* ojämlikheten, *inte* privilegierna. Finns det då något reellt innehåll kvar i begreppet assimilation, om man utelämnar allt övervåld och all ojämlikhet?

Ja, absolut. Kvar finns kapitalismens världshistoriska tendens till nedrivning av de nationella skrankorna, till utplåning av nationella skillnader, till *assimilering* av nationer, en tendens som med varje decennium kommer till uttryck allt kraftfullare och som utgör en av de största drivkrafter som förvandlar kapitalismen till socialism.

Den som inte erkänner och inte försvarar att nationerna och språken skall ha samma ställning och som inte bekämpar varje nationellt förtryck eller ojämlikhet, den är inte marxist eller ens demokrat. Detta står utom allt tvivel. Men lika otvivelaktigt är det att den föregivne marxist, som för allt vad han är värd skäller ut en marxist av en annan nation för ”assimilationsiver”, i själva verket bara är en *nationalistisk kälkborgare.* Till denna föga hedersamma kategori människor hör alla bundister och (som vi strax skall få se) de ukrainska socialnationalisterna sådana som herrar L Jurkevitj, Dontsov & Co.

För att konkret visa hur heltigenom reaktionära dessa nationalistiska kälkborgares åsikter är skall vi anföra fakta av tre slag.

De som domderar mest mot ”assimilationsivern” hos de ortodoxa marxisterna i Ryssland är de judiska nationalisterna i detta land i allmänhet och bland dem bundisterna i synnerhet. Såsom framgår av ovan anförda uppgifter lever emellertid *ungefär hälften* av världens 10,5 miljoner judar i den *civiliserade* världen, där ”assimilationsivern” är *störst,* medan endast Rysslands och Galiziens olyckliga, förskrämda, rättslösa och av purisjkevitjar (ryska och polska) nedtryckta judar lever under förhållanden, där ”assimilationen” är *minst* och segregationen störst, ända till ”bofasthetsstreck” och ”numerus clausus” och andra purisjkevitjska trevligheter.

Judarna i den civiliserade världen är ingen nation, de är mestadels assimilerade, säger Karl Kautsky och Otto Bauer. Judarna i Galizien och Ryssland är ingen nation, de är där tyvärr (och det är *inte deras* fel, utan purisjkevitjarnas) fortfarande en *kast*. Detta är den obestridliga bedömningen bland personer som obestridligen känner judendomens historia och tar ovan anförda fakta med i beräkningen.

Vad visar då dessa fakta? Jo, att endast judiska reaktionära kälkborgare, som vill vrida historien tillbaka och få den att gå, inte från Rysslands och Galiziens förhållanden till de förhållanden som råder i Paris och New York, utan omvänt, kan domdera mot ”assimilationen”.

De bästa människorna inom judendomen, som är världshistoriskt berömda och gett världen progressiva ledare för demokrati och socialism, har aldrig domderat mot assimilationen. Endast de som med andakt beskådar att judarna skuffas undan domderar mot assimilationen.

Uppgifter om emigrationen till Nordamerikas förenta stater kan t ex ge en ungefärlig föreställning om vilken omfattning den allmänna assimilationsprocessen mellan nationerna har under den avancerade kapitalismens nutida förhållanden. Europa släppte under de tio åren

1891-1900 dit 3,7 miljoner människor och 7,2 miljoner under de nio åren 1901-09. Folkräkningen år 1900 registrerade drygt 10 miljoner utlänningar i Förenta staterna. Delstaten New York, där det enligt samma folkräkning levde mer än 78 000 österrikare, 136 000 engelsmän, 20 000 fransmän, 480 000 tyskar, 37 000 ungrare, 425 000 irländare, 182 000 italienare, 70 000 polacker, 166 000 från Ryssland (mestadels judar), 43 000 svenskar osv, liknar en kvarn som mal ner de nationella skillnaderna. Och vad som sker i stor, internationell skala i New York sker också i *varje* stor stad och industriort.

Den som inte fastnat i nationalistiska fördomar kan inte undgå att i denna process, där kapitalismen assimilerar nationerna, se ett mycket stort historiskt framsteg, ett brytande av den nationella förstelningen i diverse avkrokar, särskilt då i efterblivna länder som Ryssland.

Ta Ryssland och storryssarnas inställning till ukrainarna. Varje demokrat för att inte tala om varje marxist kommer givetvis att resolut bekämpa ukrainarnas oerhörda förnedring och kräva fullständigt likaberättigande för dem. Men det skulle vara ett direkt förräderi mot socialismen och en enfaldig politik även med tanke på ukrainarnas borgerliga ”nationella uppgifter” att *försvaga* det band och det förbund som nu, inom en enda stats gränser, finns mellan det ukrainska och det storryska proletariatet.

Hr Lev Jurkevitj, som också kallar sig ”marxist” (arme Marx!), är ett typexempel på denna enfaldiga politik. År 1906, skriver hr Jurkevitj, hävdade Sokolovskij (Basok) och Lukasjevitj (Tutjapskij) att det ukrainska proletariatet var helt förryskat och inte behövde någon särskild organisation. Utan att försöka komma med något enda faktum om *det väsentliga i frågan* angriper hr Jurkevitj våldsamt dem båda för detta och skriker hysteriskt – helt i den mest undermåliga, dumma och reaktionära nationalismens anda – att detta är ”nationell passivitet”, ”nationell självförnekelse”, att dessa personer ”har splittrat [!!] de ukrainska marxisterna” o d. I vårt land är det nu så, trots ”uppsvinget för det nationella ukrainska medvetandet bland arbetarna”, att en *minoritet* av arbetarna är ”nationellt medveten”, medan majoriteten, försäkrar hr Jurkevitj, ”fortfarande står under den ryska kulturens inflytande”. Och vår uppgift, utropar den nationalistiske kälkborgaren, ”är inte att följa massorna, utan att leda dem med oss, för dem klargöra de nationella uppgifterna” (Dzvin, s 89).

Detta hr Jurkevitjs resonemang är heltigenom borgerligt nationalistiskt. Men inte ens ur de borgerliga nationalisternas synvinkel, av vilka somliga önskar full jämställdhet och autonomi för Ukraina, medan andra vill ha en oavhängig ukrainsk stat, håller detta resonemang för kritik. Motståndare till ukrainarnas befrielsesträvanden är de storryska och polska godsägarnas klass och likaså samma nationers bourgeoisi. Vilken samhällelig kraft kan bjuda dessa klasser motstånd? Det 20:e århundradets första decennium har gett det faktiska svaret: endast arbetarklassen, som drar med sig de demokratiska bönderna, är en sådan kraft. Genom att försöka söndra och på så sätt försvaga den verkligt demokratiska kraften, efter vars seger nationellt övervåld skulle vara omöjligt, förråder hr Jurkevitj inte bara demokratins intressen överhuvudtaget, utan också sitt hemlands, Ukrainas, intressen. Om de storryska och ukrainska proletärerna handlar enat, så är ett fritt Ukraina *möjligt*, men utan sådan enhet kan det inte ens bli tal om detta.

Men marxister begränsar sig inte till den borgerligt nationella ståndpunkten. Det har redan i flera decennier pågått en fullt tydlig process, som innebär att den ekonomiska utvecklingen går snabbare i söder, dvs Ukraina, varigenom tiotusentals och hundratusentals bönder och arbetare dras från Storryssland till de kapitalistiska jordbruksföretagen, till gruvorna, till städerna. ”Assimilationen” – inom dessa gränser – mellan det storryska och det ukrainska proletariatet är ett obestridligt faktum. *Och detta* faktum är *otvivelaktigt* progressivt. Kapitalismen omvandlar den slöe, förstelnade, bofaste och avkrokspräglade stortyske eller ukrainske bonden till en rörlig proletär, vars livsvillkor bryter sönder den specifikt nationella

inskränktheten, såväl den storryska som den ukrainska. Låt oss anta att det med tiden kommer att finnas en statsgräns mellan Storryssland och Ukraina. Även i detta fall kommer ”assimilationen” mellan storryska och ukrainska arbetare otvivelaktigt att vara historiskt progressiv, liksom hopmalningen av nationer i Amerika är progressiv. Ju friare Ukraina och Storryssland blir, desto *bredare och snabbare* går utvecklingen av kapitalismen, som då ännu starkare kommer att dra till sig arbetare, arbetarmassor av alla nationer från alla delar av staten och från alla grannstater (om Ryssland blev en grannstat till Ukraina) till städerna, till gruvorna, till fabrikerna.

Hr Lev Jurkevitj handlar som en riktig borgare och därtill en kortsynt, inskränkt och dum borgare, dvs som en kälkborgare, när han till förmån för en tillfällig framgång för den ukrainska nationella saken förkastar intressena av att förbinda, sammansmälta, assimilera de båda nationernas *proletariat*. Den nationella saken först, den proletära sedan, säger de borgerliga nationalisterna och herrar Jurkevitj, Dontsov och dylika kvasimarxister efter dem. Den proletära saken först, säger vi, ty den tillvaratar inte bara arbetets varaktiga, grundläggande intressen och mänsklighetens intressen, utan också demokratins intressen, och utan demokrati är varken ett autonomt eller ett oavhängigt Ukraina tänkbart.

I hr Jurkevitjs på nationalistiska pärlor ovanligt rika betraktelse måste slutligen ytterligare en sak noteras. En minoritet av de ukrainska arbetarna är nationellt medveten, säger han, medan ”majoriteten fortfarande står under den ryska kulturens inflytande”.

När det gäller proletariatet innebär detta sätt att ställa den ukrainska kulturen som helhet mot den storryska kulturen, även den som helhet, det mest skamlösa förräderi mot proletariatets intressen till den borgerliga nationalismens fördel.

Det finns två nationer inom varje modern nation, säger vi till alla socialnationalister. Det finns två nationella kulturer inom varje nationell kultur. Det finns herrar Purisjkevitjs, Gutjkovs och Struves storryska kultur, men det finns också en storrysk kultur som kännetecknas av namn som Tjernysjevskij och Plechanov. Det finns *samma två* kulturer bland ukrainarna liksom i Tyskland, Frankrike, Storbritannien, bland judarna osv. Om flertalet ukrainska arbetare står under den storryska kulturens inflytande, så vet vi bestämt att förutom idéerna i prästerskapets och bourgeoisins storryska kultur gör sig också den storryska demokratins och socialdemokratins idéer gällande. Samtidigt som den ukrainske *marxisten* bekämpar det första slaget av ”kultur” framhäver han alltid den andra kulturen och säger till de egna arbetarna: ”Varje möjlighet till umgänge med den storryske medvetne arbetaren, med hans litteratur, med hans idékrets måste obetingat tillvaratas, utnyttjas, förstärkas av alla krafter; *både* den ukrainska och den storryska arbetarrörelsens grundläggande intressen kräver detta.”

Om en ukrainsk marxist låter förleda sig av det *helt berättigade och naturliga hatet* mot de storryska förtryckarna till den grad att han överflyttar ens en liten del av detta hat, om så bara känslan av främlingskap, på de storryska arbetarnas proletära kultur och proletära sak, så kommer denne marxist därigenom att glida ner i den borgerliga nationalismens träsk. På precis samma sätt kommer en storrysk marxist att glida ner i inte bara den borgerliga, utan även den ärkereaktionära nationalismens träsk, om han ens för ett ögonblick glömmer kravet om fullt likaberättigande för ukrainarna eller deras rätt att bilda en självständig stat.

De storryska och ukrainska arbetarna måste tillsammans och, så länge de lever i en och samma stat, i den mest intima organisatoriska enhet och sammanhållning slå vakt om den proletära rörelsens gemensamma eller internationalistiska kultur och visa absolut tolerans i frågan om vilket språk propagandan skall bedrivas på och vilka rent lokala eller rent nationella *enskildheter* som skall beaktas i denna propaganda. Detta är ett ovillkorligt krav i marxismen. Allt förespråkande av segregation mellan den ena och den andra nationens arbetare, alla attacker mot marxistisk ”assimilationsiver”, alla försök att i frågor som gäller

proletariatet ställa en nationell kultur som helhet mot en annan nationell kultur, som utges för att vara en helhet, o d är borgerlig nationalism, som skoningslöst måste bekämpas.

4. ”Kulturell-nationell autonomi”

Frågan om parollen om ”nationell kultur” är oerhört viktig för marxisterna, inte bara därför att den bestämmer det ideologiska innehållet i hela vår propaganda och agitation i den nationella frågan som motsats till den borgerliga propagandan, utan också därför att hela programmet för den beryktade kulturell-nationella autonomin bygger på denna paroll.

Det grundläggande, principiella felet med detta program är att det syftar till att förverkliga den mest raffinerade och mest absoluta, fullföljda nationalism. Programmets kärna är att varje medborgare registrerar sig som tillhörig den ena eller andra nationen och att varje nation utgör en juridisk helhet med rätt att tvångsbeskatta sina medlemmar, med nationella parlament (sejmer) och nationella ”statssekreterare” (ministrar).

Denna idé med tillämpning på den nationella frågan liknar Proudhons idé med tillämpning på kapitalismen. Att inte avskaffa kapitalismen och dess grundval, varuproduktionen, utan rensa denna grundval från missbruk, från utväxter o d, att inte avskaffa bytet och bytesvärdet, utan tvärtom ”konstituera” det, göra det till något universellt, absolut ”rättvist”, fritt från fluktuationer, kriser och missbruk – det var Proudhons idé.

På samma sätt som Proudhon är småborgerlig och hans teori absolutiserar bytet och varuproduktionen och upphöjer dem till en skapelsens krona, är den ”kulturell-nationella autonomins” teori och program småborgerliga, absolutiserar den borgerliga nationalismen, upphöjer den till en skapelsens krona, rensar den från våld och orättvisor osv.

Marxismen är oförsonlig mot nationalismen, hur ”rättvis”, ”ren”, fin och civiliserad den än må vara. I stället för all slags nationalism för marxismen fram internationalismen, alla nationers sammansmältning till en högre enhet, en enhet som växer fram i vår åsyn med varje kilometer järnväg, med varje internationell trust, med varje arbetarförbund (internationellt i fråga om sin ekonomiska aktivitet liksom även vad gäller idéer och strävanden).

Nationalitetsprincipen är historiskt ofrånkomlig i det borgerliga samhället, och eftersom det är detta samhälle marxisten har att göra med erkänner han helt de nationella rörelsernas historiska legitimitet. Men för att detta erkännande inte skall förvandlas till ett försvar av nationalismen måste det på det strängaste begränsas till enbart det som är progressivt i dessa rörelser, så att detta erkännande inte leder till att borgerlig ideologi fördunklar det proletära medvetandet.

Progressivt är massornas uppvaknande ur den feodala dvalan, deras kamp mot allt nationellt förtryck, för folkets suveränitet, för nationens suveränitet. Därför är en marxist ovillkorligen förpliktad att förfäkta den mest bestämda och mest konsekventa demokratism i alla delar av den nationella frågan. Detta är huvudsakligen en negativ uppgift. Men längre än till den kan proletariatet inte gå i stöd åt nationalismen, ty därefter börjar den ”positiva” verksamheten för *bourgeoisin*, som eftersträvar att *befästa* nationalismen.

Att kasta av allt feodalt förtryck, allt förtryck av nationer, alla privilegier för en särskild nation eller ett speciellt språk är en ovillkorlig plikt för proletariatet såsom demokratisk kraft och gagnar ovillkorligen den proletära klasskampen, som fördunklas och fördröjs av nationellt kiv. Men att främja den borgerliga nationalismen längre än till dessa strikt dragna och av den bestämda historiska ramen givna gränser är detsamma som att förråda proletariatet och ställa sig på bourgeoisins sida. Här finns en gränslinje, som ofta är mycket tunn och som de bundistiska och de ukrainska socialnationalisterna helt glömmer.

Kamp mot allt nationellt förtryck – obetingat ja. Kamp *för* all nationell utveckling, *för* ”nationell kultur” överhuvudtaget – obetingat nej. Det kapitalistiska samhällets ekonomiska utveckling visar oss i hela världen exempel på ofullgångna nationella rörelser, exempel på hur stora nationer bildas ur en rad små eller till skada för vissa små nationer, exempel på hur nationer assimileras. Den borgerliga nationalismens princip är att utveckla nationaliteten överhuvudtaget, och härav kommer sig den borgerliga nationalismens exklusivitet och det utsiktslösa nationella käbblet. Proletariatet däremot inte bara vägrar att befatta sig med att försvara varje nations nationella utveckling, utan varnar tvärtom massorna för sådana illusioner, förespråkar den mest fullständiga frihet för den kapitalistiska cirkulationen och välkomnar all assimilation mellan nationerna utom den som sker med våld eller grundar sig på privilegier.

Att befästa nationalismen på ett visst bestämt, ”rättvist” begränsat område, att ”konstituera” nationalismen, att hårt och fast skilja alla nationer åt medelst en särskild statlig institution – detta är den kulturell-nationella autonomins ideologiska grundval och innehåll. Denna tanke är heltigenom borgerlig och heltigenom falsk. Proletariatet kan inte ge sitt stöd åt att nationalismen på något som helst sätt befästs. Tvärtom stöder det allt som hjälper till att utplåna de nationella skillnaderna, till att få de nationella skrankorna att falla, allt som gör förbindelserna mellan nationaliteterna allt intimare, allt som leder till att nationerna smälter samman. Att förfara annorlunda är att ställa sig på den reaktionära nationalistiska kälkborgerlighetens sida.

När de österrikiska socialdemokraterna på sin kongress i Brünn (1899) diskuterade ett förslag till kulturell-nationell autonomi, ägnades nästan ingen uppmärksamhet åt att teoretiskt bedöma förslaget. Men det är lärorikt att notera att följande två argument anfördes mot detta program: 1) det skulle leda till att klerikalismen stärktes; 2) ”det skulle resultera i att chauvinismen permanentades och fördes in i varje litet samfund, varje liten grupp” (s 92 i Brünnkongressens officiella protokoll på tyska. En rysk översättning har getts ut av det judiska nationalistiska partiet, SERP).

Det råder inget tvivel om att den ”nationella kulturen” i ordets vanliga mening, dvs skolor o a, för närvarande står under klerikalernas och de borgerliga chauvinisternas dominerande inflytande i alla länder i världen. När bundisterna i sitt försvar av ”kulturell-nationell” autonomi säger att en konstituering av nationerna kommer att göra klasskampen inom dem ren från alla ovidkommande överväganden, så är detta ett uppenbart och löjeväckande sofisteri. Den verkliga klasskampen i varje kapitalistiskt samhälle förs främst på det ekonomiska och det politiska området. Att *därifrån* avskilja skolans område är för det första en befängd utopi, ty det går inte att lösrycka skolan (eller den ”nationella kulturen” överhuvudtaget) från ekonomin och politiken, och för det andra är det just det ekonomiska och politiska livet i ett kapitalistiskt land som överallt framtvingar att orimliga och föråldrade nationella skrankor och fördomar rivs ner, medan ett avskiljande av skolfrågan o d just skulle konservera, skärpa och förstärka den ”rena” klerikalismen och den ”rena” borgerliga chauvinismen.

I aktiebolagen sitter kapitalister av olika nationer tillsammans i fullständig endräkt. Arbetare av olika nationer arbetar tillsammans på fabriken. I varje verkligt betydelsefull och djupgående politisk fråga grupperar man sig efter klasser och inte efter nationer. Att ”undandra staten skötseln” av skolfrågan o d och överlåta den på nationerna skulle just vara detsamma som att försöka att från ekonomin, som sammansmälter nationerna, *avskilja* samhällslivets s a s mest ideologiska område, där det är lättast att ha en ‘ren’ nationell kultur eller nationellt odla klerikalism och chauvinism.

I sitt praktiska genomförande skulle planen på ”exterritoriell” (dvs inte regional, inte bunden till det område där den ena eller andra nationen lever) eller ”kulturell-nationell” autonomi bara innebära en sak: *uppdelning av skolväsendet efter nationaliteter*, dvs ett införande av nationella kurior i skolväsendet. Man behöver bara hålla denna *verkliga* innebörd i bundisternas berömda plan klar för sig för att förstå hur heltigenom reaktionär den är t o m ur demokratins synvinkel, för att nu inte nämna proletariatets klasskamp för socialism.

Ett enda exempel och ett enda förslag till ”nationalisering” av skolväsendet visar åskådligt vad det hela rör sig om. I Nordamerikas förenta stater består än idag på livets alla områden indelningen i nord- och sydstater: de förstnämnda med de starkaste traditionerna av frihet och kamp mot slavägarna, de sistnämnda med de starkaste traditionerna av slavägande, med rester av hets mot negrerna, som är ekonomiskt undertryckta och kulturellt eftersatta (44 procent analfabeter bland negrerna och 6 procent bland de vita) osv. I nordstaterna går negrer och vita i samma skolor. I södern finns det särskilda – kalla dem ”nationella”, rasmässiga eller vad ni vill – skolor för negrerna. Detta tycks vara det enda praktiska exemplet på ”nationalisering” av skolan.

I östra Europa finns det ett land, där fall i stil med Bejlisaffären fortfarande är möjliga, där herrar purisjkevitj ar har dömt judarna till en situation värre än negrernas. I detta land väcktes nyligen inom ministären ett förslag om *nationalisering av judiska skolor*. Lyckligtvis kommer denna reaktionära utopi knappast att förverkligas, och detsamma gäller utopin bland de österrikiska småborgarna, som har förlorat hoppet om att kunna uppnå konsekvent demokrati och få slut på det nationella kivet och som hittat på särskilda *fodral* åt nationerna i skolväsendet, så att de inte skall kunna kivas om *en delning av skolorna* ... utan ”konstituera sig” för *ett evigt* kiv mellan den ena och den andra ”nationella kulturen”.

I Österrike har kulturell-nationell autonomi i hög grad förblivit ett litterärt hugskott, som de österrikiska socialdemokraterna inte själva har tagit på allvar. I Ryssland däremot har den tagits med i programmet av alla judiska borgerliga partier och av flera kälkborgerliga, opportunistiska element inom olika nationer – t ex bundisterna, likvidatorerna i Kaukasien och konferensen av Rysslands nationella partier på den vänsternarodistiska kanten. (Denna konferens hölls inom parentes sagt år 1907, och de ryska socialistrevolutionärerna och de polska socialpatrioterna, *PPS, lade ner sin röst* när beslutet togs. Att lägga ner sin röst är en metod som är förvånansvärt karakteristisk för socialistrevolutionärernas och PPS-arnas inställning till en så viktig principfråga på det nationella programmets område!)

I Österrike har just den ”kulturell-nationella” autonomins viktigaste teoretiker, Otto Bauer, ägnat ett helt kapitel i sin bok åt att bevisa att ett sådant program omöjligen kan föras fram för judarnas del. I Ryssland har just bland judarna alla borgerliga partier – och deras eftersägare Bund – antagit detta program.[2] Vad betyder det? Det betyder att historien genom en annan stats politisk praktik har avslöjat hur befängt Bauers påhitt är, precis som de ryska bernsteinianerna (Struve, TuganBaranovskij, Berdjajev & Co) genom sin snabba evolution

[2] Att bundisterna med osedvanlig iver ofta förnekar det faktum att alla de borgerliga judiska partierna har accepterat ”kulturell-nationell” autonomi är begripligt. Detta faktum avslöjar alltför tydligt Bunds verkliga roll. När en bundist, hr Manin, i Lutj” försökte upprepa sitt förnekande, avslöjades han helt av N Skop (se Prosvesjtjenije nr 3). Men när hr Lev Jurkevitj i Dzvin (1913, nr 7-8, s 92) ur Prosvesjtjenije (nr 3, s 78) citerar N Sk:s sats om att ”bundisterna – tillsammans med alla de borgerliga judiska partierna och grupperna –sedan länge förespråkar kulturell-nationell autonomi” och *förvränger* detta citat *genom att stryka ordet* ”bundisterna” och *byta ut orden* ”kulturell-nationell autonomi” mot orden ”nationella rättigheter”, så kan man inte göra annat än ta sig för pannan. Hr Lev Jurkevitj är inte bara en nationalist, inte bara frapperande okunnig om socialdemokraternas historia och deras program, utan också en *direkt citatförfalskare* till Bunds favör. Bund och herrar jurkevitjar måste vara illa ute!

från marxism till liberalism har avslöjat den tyska bernsteinismens verkliga ideologiska innehåll.

Varken de österrikiska socialdemokraterna eller socialdemokraterna i Ryssland har tagit med ”kulturell-nationell autonomi” i sitt program. Men de borgerliga judiska partierna i ett högst efterblivet land och en rad kälkborgerliga kvasisocialistiska grupper *har anammat den* för att i raffinerad form föra in den borgerliga nationalismens idéer bland arbetarna. Detta faktum talar för sig självt.

När vi nu har fått beröra det österrikiska programmet i den nationella frågan kan vi inte underlåta att ge upprättelse åt en sanning som bundisterna ofta förvränger. På Brünn-kongressen *blev* ett *rent* program för ”kulturell-nationell autonomi” framlagt. Det var de sydslaviska socialdemokraternas program, vars paragraf 2 lyder: ”Varje i Österrike levande folk, utan hänseende till det territorium dess medlemmar upptar, utgör en autonom grupp, som helt självständigt sköter sina nationella (språkliga och kulturella) angelägenheter.” Inte bara Kristan, utan också den inflytelserike Ellenbogen försvarade detta program. Men det drogs tillbaka, inte en enda röst avgavs för det. Vad som antogs var ett *territorialistiskt* program, dvs ett som innebär att *inga som helst* nationella grupper bildas ”utan hänseende till det territorium dess medlemmar upptar”.

Paragraf 3 i det antagna programmet lyder: ”En och samma nations samtliga självstyrande områden bildar ett nationellt enhetligt förbund, som sköter sina nationella angelägenheter helt autonomt.” (Jfr Prosvesjtjenije, 1913, nr 4, s 2833) Det är klart att också detta kompromiss-program är oriktigt. Låt oss klargöra detta med ett exempel. Det tyska kolonistsamfundet i Saratovguvernementet plus den tyska arbetarförorten i Riga eller i Lodz plus det tyska samhället utanför Petersburg osv skulle utgöra ett ”nationellt enhetligt förbund” av tyskar i Ryssland. Det är uppenbart att socialdemokraterna inte kan kräva en sådan sak eller *lagfästa* ett sådant förbund, även om de givetvis inte alls förnekar *friheten* att bilda alla slags förbund och då även ett förbund mellan alla samfund av vilken som helst nationalitet i en given stat. Men att enligt en statlig lag avskilja tyskar o a på olika platser och från olika klasser i Ryssland till ett enhetligt tysknationellt förbund är något som präster, borgare, kälkborgare och vilka som helst andra – bara inte socialdemokraterna – får syssla med.

5. Nationernas likaberättigande och den nationella minoritetens rättigheter

Den vanligaste metoden bland Rysslands opportunister, när den nationella frågan diskuteras, är att hänvisa till exemplet Österrike. I min artikel i Severnaja Pravda (Prosvesjtjenije, nr 10, s 96-98), som opportunisterna (hr Semkovskij i Novaja Rabotjaja Gazeta” och hr Libman i Zeit) så hårt angripit, hävdar jag att den enda lösningen på den nationella frågan, i den mån en sådan lösning överhuvudtaget är möjlig i kapitalismens värld, är konsekvent demokratism. Som bevis hänvisar jag bland annat till Schweiz.

Denna hänvisning misshagar de båda nämnda opportunisterna, som försöker vederlägga den eller förringa dess betydelse. Kautsky, får vi höra, har sagt att Schweiz är ett undantag, och Schweiz har en helt speciell decentralisering, en särskild historia, särskilda geografiska förhållanden, ytterst originell fördelning av den olikspråkiga befolkningens bosättning osv osv.

Allt detta är inget annat än försök att *undvika* tvistens kärnpunkt. Naturligtvis är Schweiz ett undantag i den meningen att det inte är någon enhetlig nationalstat. Men likadana undantag (eller efterblivna, tillfogar Kautsky) är Österrike och Ryssland. I Schweiz är det naturligtvis endast de särskilda, originella, historiska betingelserna och levnadsförhållandena som har tillförsäkrat det mer demokratism än flertalet av dess europeiska grannländer.

Men vad spelar allt detta för roll, när det är fråga om en *förebild*, som man skall ta efter? De länder, där de ena eller andra institutionerna har tillkommit enligt *konsekvent* demokratiska principer, är i hela världen undantag under nutida förhållanden. Men hindrar detta oss, i vårt program, att förespråka konsekvent demokratism i alla institutioner?

Schweiz' säregenhet är dess historia, dess geografiska och övriga förhållanden. Rysslands säregenhet är proletariatets styrka, enastående i de borgerliga revolutionernas epok, och landets fruktansvärda allmänna efterblivenhet, som objektivt nödvändiggör en ytterst snabb och bestämd rörelse framåt, eftersom annars alla möjliga nackdelar och nederlag hotar.

Vi utarbetar ett nationellt program utifrån proletariatets ståndpunkt; när började det rekommenderas att man som förebild skulle ta de sämsta exemplen i stället för de bästa?

Kvarstår det inte i varje fall som ett oomtvistligt och obestridligt faktum, att nationell fred under kapitalismen har förverkligats (i den mån den överhuvudtaget kan förverkligas) *uteslutande* i länder med konsekvent demokratism?

Eftersom detta är obestridligt, är opportunisternas ideliga hänvisningar till Österrike i stället för Schweiz inget annat än en typisk kadetmetod, ty kadeterna kopierar alltid de sämsta europeiska författningarna, inte de bästa.

Schweiz har *tre* officiella språk, men lagförslag vid folkomröstningar trycks på *fem* språk, dvs utom de tre officiella språken även två "romanska" dialekter. Enligt folkräkningen år 1900 talas dessa två dialekter i Schweiz av 38 651 av de 3 315 443 invånarna, alltså föga mer *än en procent*. I armén "ges" officerarna och underofficerarna "den största frihet att tala till soldaterna på deras modersmål". I kantonerna Graubünden och Wallis (var och en med något mer än hundratusen invånare) är båda dialekterna helt likställda.[3]

Frågan är: bör vi nu förkunna och förespråka dessa levande *erfarenheter* från ett framskridet land eller av österrikarna låna sådana *påfund* som "exterritoriell autonomi", som aldrig provats någonstans i världen (och österrikarna själva ännu inte har antagit)?

Propaganda för detta påfund är en propaganda för att skolväsendet skall delas upp efter nationaliteter, dvs en direkt skadlig propaganda. Samtidigt visar Schweiz' erfarenheter att det är *praktiskt möjligt och genomförbart* att i största (relativt sett) mån säkra nationell fred under konsekvent (återigen relativt sett) demokratism i hela staten.

> "I Schweiz", säger personer som har studerat denna fråga, "*finns ingen nationell fråga* i öst-europeisk bemärkelse. Till och med detta uttryck [den nationella frågan] är här okänt ... Schweiz har lämnat kampen mellan nationaliteter långt bakom sig, så långt som till åren 1797-1803."[4]

Det betyder att den stora franska revolutionens epok, som gav den mest demokratiska lösningen på de löpande frågorna om övergången från feodalism till kapitalism, *förmådde* att i förbigående, bland annat, "*lösa*" även den nationella frågan.

Och låt nu herrar som Semkovskij, Libman och andra opportunister försöka påstå, att denna "exklusivt schweiziska" lösning *inte kan tillämpas* i Ryssland på vilket som helst distrikt eller rentav del av ett distrikt, där det på bara 200 000 medborgare finns 40 000 som talar *två dialekter* och i sitt område vill åtnjuta *fullständigt likaberättigande* i fråga om språket!

Att propagera för fullständigt likaberättigande mellan nationerna och språken är något som inom varje nation utmärker endast de konsekvent demokratiska elementen (dvs endast proletärerna) och *förenar* dem, inte efter nationaliteten utan genom strävan till djupgående och betydelsefulla förbättringar av hela statsskicket. Propaganda för "kulturell-nationell

---

[3] Se Rene Henry: *La Suisse et la question des langues* (Schweiz och språkfrågan – Red), Bern, 1907.
[4] Se Ed Blocher: *Die Nationalitäten in der Schweiz* (Nationaliteterna i Schweiz – Red), Berlin, 1910.

autonomi” är omvänt något som, oavsett enskilda personers och gruppers fromma önskningar, *skiljer nationerna* åt och i verkligheten för arbetarna av en nation närmare *dess* bourgeoisi (alla borgerliga judiska partiers anammande av ”kulturell-nationell autonomi”).

Att en nationell minoritets rättigheter garanteras hänger oskiljaktigt samman med principen om fullständigt likaberättigande. I min artikel i Severnaja Pravda har denna princip uttryckts på nästan samma sätt som i det senare, officiella och mer exakta beslutet från marxisternas konferens. I detta beslut krävs ”intagande i författningen av en grundläggande lag, som ogiltigförklarar vilka som helst privilegier för en enda nation och vilka som helst kränkningar av en nationell minoritets rättigheter”.

Hr Libman söker förlöjliga denna formulering i det han frågar: ”Hur vet man då vad som är en nationell minoritets rättigheter?” Hör måhända rätten till ett ”eget program” för nationella skolor till dessa rättigheter? Hur stor skall en nationell minoritet vara för att ha rätt att ha egna domare, ämbetsmän, skolor med undervisning på modersmålet? Hr Libman vill att slutsatsen av dessa frågor skall bli att det erfordras ett ”*positivt*” nationellt program.

I själva verket visar dessa frågor åskådligt vilka reaktionära saker vår bundist försöker smuggla in med en tvist om föregivet små detaljer och enskildheter som täckmantel.

Ett ”eget program” för en egen nationell skola! Marxisterna, bäste socialnationalist, har ett *allmänt* skolprogram, som t ex obetingat kräver en sekulariserad skola. Ur marxistisk synvinkel är det aldrig någonstans tillåtligt att i en demokratisk stat *avvika* från detta allmänna program (och det är den lokala befolkningen som bestämmer om några ”lokala” ämnen, språk o d skall införas i det). Principen om att ”undandra staten skötseln” av skolväsendet och att överlåta detta på nationerna innebär att vi, arbetarna, åt ”nationerna” i vår demokratiska stat överlämnar rätten att göra av med folkets pengar på klerikala skolor! Utan att själv märka det har hr Libman åskådligt klargjort hur reaktionär en ”kulturell-nationell” autonomi är!

”Hur stor skall en nationell minoritet vara?” Detta fastslås inte ens i det österrikiska program som bundisterna så högt gillar. Där sägs (ännu mer kortfattat och mindre klart än i vårt): ”De nationella minoriteternas rätt värnas av en särskild lag, som skall utfärdas av riksparlamentet” (§ 4 i Brünnprogrammet).

Varför har då ingen ansatt de österrikiska socialdemokraterna med frågan hur denna lag skall se ut? Vad är det närmare bestämt för rättigheter som skall garanteras och åt vad för en minoritet?

Det beror på att alla förnuftiga människor inser att det är olämpligt och omöjligt att i ett program bestämma detaljer. Ett program fastställer endast grundläggande principer. I detta fall låter österrikarna grundprincipen vara underförstådd, medan Rysslands marxister i beslutet från sin senaste konferens uttryckte den rakt på sak. Denna princip är: inga som helst nationella privilegier och ingen som helst nationell ojämlikhet får tillåtas.

Låt oss ta ett konkret exempel för att göra frågan klar för bundisten. I S:t Petersburg hade elementarskolorna under ministeriet för folk-”upplysning” 48 076 elever enligt en räkning som gjordes vid skolorna den 18 januari 1911. Av dem var 396 judar, alltså mindre än en procent. Bland eleverna fanns vidare två rumäner, en georgier, tre armenier osv. Går det att göra upp ett ”positivt” nationellt program som skulle täcka denna mångfald av relationer och betingelser? (Och självfallet är Petersburg långtifrån den nationellt ”brokigaste” staden i Ryssland.) Troligen kan inte ens sådana experter på nationella ”finesser” som bundisterna göra upp ett sådant program.

Funnes det emellertid i statens författning en grundläggande lag om att varje åtgärd, som kränker en minoritets rättigheter, är ogiltig, så skulle varje medborgare kunna kräva

upphävande av en bestämmelse, som t ex förbjuder anställning av statsavlönade lärare i hebreiska, judisk historia o d eller upplåtelse av statliga lokaler för lektioner för de judiska, armeniska och rumänska barnen eller t o m det enda georgiska barnet. I varje fall är det på intet sätt omöjligt att tillgodose de nationella minoriteternas alla förnuftiga och rättmätiga önskemål på basis av likaberättigande, och ingen kommer att säga att propaganda för likaberättigande är skadlig. Propaganda för att skolväsendet skall delas upp efter nationer, propaganda för t ex en särskild judisk skola för de judiska barnen i Petersburg skulle däremot vara obetingat skadlig, och att inrätta nationella skolor för *alla* nationella minoriteter, för ett, två eller tre barn, är rent omöjligt.

Vidare är det omöjligt att i någon lag som gäller hela staten bestämma hur stor en nationell minoritet skall vara för att ha rätt till en särskild skola eller till särskilda lärare i kompletterande ämnen o d.

Däremot kan en lag för hela staten om likaberättigande mycket väl utarbetas i detalj och utvecklas i speciella lagbestämmelser, i länssejmers, städers, zemstvos, byalags beslut osv.

6. Centralisering och autonomi

Hr Libman skriver i sitt genmäle:

> ”Se i vårt land på Litauen, den baltiska provinsen, Polen, Volhynien, södra Ryssland osv – överallt finner ni en *blandad* befolkning; det finns inte en stad utan en stor nationell minoritet. Hur långt en decentralisering än drivs, kommer det överallt att på olika orter (huvudsakligen i stadssamfunden) finnas olika nationaliteter tillsammans, och det är just demokratismen som utlämnar den nationella minoriteten åt den nationella majoriteten. Men V I ställer sig som bekant fientlig till en sådan federativ statsstruktur och ändlös decentralisering, som förekommer i Schweiziska edsförbundet. Man frågar sig: varför har han anfört Schweiz som exempel?”

Varför jag anförde Schweiz som exempel har jag redan här ovan klargjort. På precis samma sätt har det klargjorts att problemet med skyddet av en nationell minoritets rättigheter kan lösas *endast* genom att utfärda en lag gällande hela staten i en konsekvent demokratisk stat, som inte avviker från principen om likaberättigande. Men i det anförda citatet upprepar hr Libman ännu en av de mest brukliga (och mest felaktiga) invändningar (eller skeptiska anmärkningar), som vanligen görs mot det marxistiska nationella programmet och som därför förtjänar en undersökning.

Marxisterna är självfallet fientliga mot federation och decentralisering, detta av den enkla orsaken att, kapitalismen för sin utveckling kräver så stora och centraliserade stater som möjligt. *Under i övrigt lika betingelser* kommer det medvetna proletariatet alltid att förespråka den större staten. Det kommer alltid att bekämpa medeltida partikularism, kommer alltid att välkomna intimast möjliga ekonomiska sammansvetsning av stora territorier, där proletariatets kamp mot bourgeoisin skulle kunna utvecklas i bred omfattning.

En bred och snabb utveckling av kapitalismens produktivkrafter *kräver* stora, statligt sammanhållna och förenade territorier, ty endast där kan bourgeoisins klass och med den också dess ofrånkomliga antipod, proletärernas klass, sammansluta sig och riva ner alla gamla, medeltida, ståndsbetingade, snävt lokala, småaktigt nationella, konfessionella och andra skrankor.

Nationernas rätt till självbestämmande, dvs att avskilja sig och bilda en självständig nationalstat, skall vi behandla på särskild plats. Men så länge och i den mån som olika nationer utgör en enhetsstat, kommer marxisterna under inga omständigheter att förespråka vare sig den federativa principen eller en decentralisering. Den stora centraliserade staten är ett väldigt historiskt steg framåt från medeltida uppsplittring till hela världens framtida

socialistiska enhet, och det finns inte och kan inte finnas någon annan väg till socialism än *via* en sådan stat (*oskiljaktigt* förbunden med kapitalismen).

Men det skulle vara otillåtligt att glömma att när vi förespråkar centralism, så förespråkar vi uteslutande en *demokratisk* centralism. På den punkten har alla kälkborgare överhuvudtaget och i synnerhet de nationalistiska kälkborgarna (bland dem framlidne Dragomanov) trasslat till frågan till den grad att man om och om igen måste ägna tid åt att reda ut den.

Demokratisk centralism utesluter på intet sätt lokal självstyrelse, med *autonomi* för områden som kännetecknas av speciella ekonomiska betingelser och levnadsförhållanden, av speciell nationell sammansättning på befolkningen o d, utan kräver tvärtom absolut *både det ena och det andra*. I vårt land förväxlas ständigt centralism med godtycke och byråkratism. Det är naturligt att Rysslands historia måste ge upphov till en sådan förväxling, men den är likväl absolut otillåtlig för en marxist.

Det är lättast att klargöra detta med ett konkret exempel.

Bland många kostliga misstag (mer om dem längre fram) gör Rosa Luxemburg i sin långrandiga artikel Den nationella frågan och autonomin[5] också det särskilt kostliga misstaget att försöka *begränsa* kravet om autonomi till enbart Polen.

Men låt oss först se på *hur* hon definierar autonomi.

Rosa Luxemburg erkänner – och är som marxist naturligtvis skyldig att erkänna – att alla de för det kapitalistiska samhället viktigaste och väsentliga ekonomiska och politiska frågorna måste handhas uteslutande av det centrala parlamentet för hela landet och inte av autonoma sejmer i de enskilda områdena. Till dessa frågor hör tullpolitiken, handels- och industrilagstiftningen, samfärdseln och kommunikationsmedlen (järnvägar, post, telegraf, telefon osv), militärväsendet, skattesystemet, civil-[6] och straffrätten, skolväsendets allmänna principer (t ex lagar om helt sekulariserad skola, om allmän undervisning, om minimiprogram, om demokratiska skolförhållanden o d), lagstiftningen om arbetarskydd, om politiska friheter (föreningsrätt) osv osv.

Till de autonoma sejmernas kompetens skall höra att – på basis av den centrala lagstiftningen – handha frågor av rent lokal, regional eller rent nationell betydelse. Rosa Luxemburg utvecklar också denna tankegång mycket, för att inte säga överdrivet detaljerat, och nämner t ex byggande av lokaljärnvägar (nr 12, s 149), lokala landsvägar (nr 14-15, s 376) o d.

Det är helt uppenbart att det inte går att föreställa sig en modern verkligt demokratisk stat *utan* att varje område med någorlunda väsentliga särdrag i ekonomi och levnadsförhållanden, med speciell nationell sammansättning på befolkningen o d tilldelas sådan autonomi. Principen om centralism, som är oumbärlig för kapitalismens utveckling, undergrävs inte av sådan (lokal och regional) autonomi, utan förverkligas tvärtom just tack vare den – *demokratiskt* och inte byråkratiskt. En bred, fri och snabb utveckling av kapitalismen skulle bli omöjlig eller åtminstone i ytterst hög grad försvåras *utan* en sådan autonomi, vilken *underlättar* såväl kapitalkoncentrationen och produktivkrafternas utveckling som bourgeoisins och proletariatets sammanslutning i *landsomfattning*. Ty byråkratisk inblandning i rent lokala (regionala, nationella osv) frågor är ett av de största hindren för den ekonomiska och politiska utvecklingen i allmänhet och då i synnerhet ett hinder för *centralismen* i de viktiga, stora, grundläggande frågorna.

---

[5] *Przeglqd Socialdemokratyczny*, Krakow, 1908 och 1909

[6] Rosa Luxemburg går i utvecklingen av sin tankegång in på detaljer och nämner t ex – och med all rätt – skilsmässolagstiftningen (nämnda tidskrift nr 12, s 162).

Det är därför svårt att låta bli att le när man läser hur vår präktiga Rosa Luxemburg med fullt allvarlig min och med ”rent marxistiska” ord försöker bevisa att kravet på autonomi är tillämpligt *endast* på Polen, *endast* som undantag! Givetvis finns här inte ett spår av ”lokal”-patriotism – här rör det sig enbart om ”sakliga” överväganden ... exempelvis i fråga om Litauen.

Rosa Luxemburg tar fyra guvernement – Vilnas, Kovnos, Grodnos och Suvalkis – och försäkrar läsarna (och sig själv) att där bor ”huvudsakligen’ litauer, varvid hon vid sammanräkningen av dessa guvernements befolkning kommer fram till att litauerna utgör 23 procent av hela befolkningen och om man lägger zjmuderna till litauerna 31 procent – mindre än en tredjedel. Slutsatsen blir självfallet att tanken på autonomi för Litauen är ”godtycklig och konstlad” (nr 10, s 807).

Den läsare som är insatt i den ryska officiella statistikens allmänt kända brister lägger genast märke till Rosa Luxemburgs misstag. Varför ta Grodnoguvernementet, där litauerna utgör endast 0,2 procent, *två tiondels procent*? Varför ta hela Vilnaguvernementet och inte Trokidistriktet ensamt, där litauerna utgör *majoriteten* av befolkningen? Varför ta hela Suvalkiguvernementet och bestämma andelen litauer till 52 procent av dess befolkning, och inte de litauiska distrikten i detta guvernement, dvs 5 distrikt av 7, där litauerna utgör *72 procent* av befolkningen?

Det är löjligt att tala om den moderna kapitalismens betingelser och krav och då inte hålla sig till ”moderna” och ”kapitalistiska” administrativa indelningar, utan till de medeltida, feodala, statsbyråkratiska som gäller i Ryssland, därtill i sin grövsta form (guvernementen och inte distrikten). Det är klart som dagen att det inte kan bli tal om någon verklig lokal reform i Ryssland, om inte dessa indelningar avskaffas och ersätts med sådana som är *verkligt* ”moderna”, verkligen motsvarar kapitalismens krav och *inte* statens, *inte* byråkratins, *inte* slentrianens, *inte* godsägarnas, *inte* prästernas, och till kapitalismens moderna krav kommer då otvivelaktigt största möjliga enhetlighet i befolkningens nationella sammansättning att höra, ty nationaliteten, språkidentiteten är en viktig faktor för att hemmamarknaden helt skall vinnas och den ekonomiska cirkulationen få fullständig frihet.

Kuriöst nog upprepas detta Rosa Luxemburgs klara misstag av bundisten Medem, men vad han vill bevisa är inte att Polen har ”exklusiva” särdrag, utan att principen om territoriell nationell autonomi är oduglig (bundisterna är för exterritoriell nationell autonomi!). Våra bundister och likvidatorer samlar från hela världen in alla fel och alla opportunistiska vinglerier av olika länders och olika nationers socialdemokrater och tar sedan för sin del bara med *det allra sämsta* från den internationella socialdemokratin: utdrag ur bundisternas och likvidatorernas skriverier skulle sammantagna kunna utgöra ett mönstergillt socialdemokratiskt *museum över dålig smak*.

Regional autonomi, undervisar oss Medem, duger för en region, för en ”provins”, men inte för kretsar som den lettiska, den estniska o d med en befolkning på mellan en halv miljon och två miljoner och med en areal stor som ett guvernement. *”Detta skulle inte vara autonomi, utan en zemstvo* ... Över denna zemstvo skulle man nödgas bygga upp verklig autonomi ...”, och så fördömer skribenten en ”sönderbrytning” av de gamla guvernementen och distrikten.[7]

Verkligt ”sönderbrutna” och vanställda blir betingelserna för modern kapitalism om de medeltida, feodala, statsbyråkratiska administrativa indelningarna bevaras. Endast personer, som är inpyrda med dessa indelningars anda, kan ”med kännarens lärda min” fundera över motsatsställningen mellan ”zemstvo” och ”autonomi” och lägga sig vinn om att stora områden enligt schablonen skall ha autonomi och små ha zemstvo. Den moderna kapitalismen behöver

[7] V Medem, *Till den nationella frågan i Ryssland, Vestnik Jevropy*, 1912, nr 8 och 9

inte alls några sådana byråkratiska schabloner. Varför skall det inte kunna finnas autonoma nationella kretsar med en befolkning inte bara på en halv miljon, utan rentav även 50 000? Varför skall inte sådana kretsar på de mest varierande sätt kunna förenas med angränsande kretsar av olika storlek till en autonom ”provins”, om detta är bekvämt och om det är nödvändigt för den ekonomiska cirkulationen? Allt detta håller bundisten Medem hemligt.

Det kan påpekas att socialdemokraternas nationella program från Brünnkongressen helt baserar sig på territoriell nationell autonomi och föreslår att Österrike indelas i ”nationellt avgränsade” kretsar ”i stället för de historiska kronländerna” (§ 2 i Brünnprogrammet). Så långt skulle inte vi gå. Det är obestridligt att en enhetlig nationell befolkningssammansättning är en av de säkraste faktorerna för en fri och bred, verkligt modern handel. Det är obestridligt att inte någon enda marxist och inte ens någon enda fast demokrat kommer att försvara de österrikiska kronländerna eller de ryska guvernementen och distrikten (de är inte så dåliga som de österrikiska kronländerna men ändå mycket dåliga) eller kommer att förneka nödvändigheten av att dessa föråldrade indelningar om möjligt ersätts med indelningar enligt den nationella sammansättningen. Det är slutligen obestridligt att det för att undanröja allt nationellt förtryck är ytterst viktigt att bilda autonoma kretsar, om än mycket små, med helgjuten, enhetlig nationell sammansättning, varvid allehanda fria förbund, medlemmar av vederbörande nationalitet, vilka är utspridda över skilda håll i landet eller rentav jordklotet, skulle kunna ”dras” till dessa kretsar och inleda relationer med dem. Allt detta är obestridligt, allt detta kan förnekas bara ur en förstelnad byråkratisk synvinkel.

Befolkningens nationella sammansättning är visserligen en mycket viktig ekonomisk faktor, men *inte den enda* och inte den viktigaste. Städerna t ex spelar en *ytterst viktig* ekonomisk roll under kapitalismen, och överallt – i Polen, i Litauen, i Ukraina och i Storryssland osv – utmärker sig städerna för en högst brokig nationell sammansättning på befolkningen. Att för den ”nationella” faktorns skull avskilja städerna från de byar och kretsar, som ekonomiskt dras till dem, är orimligt och omöjligt. Därför får marxisterna inte helt och uteslutande ta ställning för den ”territorialistisk-nationella” principen.

Vida riktigare än den österrikiska är den lösning på uppgiften, som angavs av Rysslands marxister på deras senaste konferens”. Denna konferens förde fram följande sats i den givna frågan:

”... det erfordras ... bred områdesautonomi [naturligtvis inte för Polen enbart, utan för alla områden i Ryssland] och fullt demokratisk lokal självförvaltning vid bestämmandet av gränserna för självförvaltande och autonoma områden [inte enligt de nuvarande guvernementens, distriktens osv gränser], utan på basis av att den lokala befolkningen själv beaktar de ekonomiska betingelserna och levnadsförhållandena, befolkningens nationella sammansättning osv”.

Befolkningens nationella sammansättning placeras här *jämsides* med de andra betingelser (i första hand de ekonomiska, därefter levnadsförhållandena osv), som skulle tjäna som grundval för fastställandet av nya gränser, vilka motsvarar modern kapitalism och inte ämbetsmannavälde och asiatiskt barbari. Endast den lokala befolkningen själv kan helt exakt ”beakta” alla dessa betingelser, och med detta beaktande som grundval skall statens centrala parlament bestämma var de autonoma områdenas gränser skall gå och hur långt de autonoma sejmernas kompetens skall sträcka sig.

* * *

För oss återstår att ta upp frågan om nationernas självbestämmanderätt. I denna fråga har en hel samling opportunister av alla nationaliteter – såväl likvidatorn Semkovskij som bundisten Libman och den ukrainske socialnationalisten Lev Jurkevitj – tagit itu med att ”popularisera”

Rosa Luxemburgs misstag. Nästa artikel skall vi ägna åt denna fråga, som hela ”samlingen” i högsta grad har trasslat till.

Skrivet i oktober–december 1913

Publicerat i november–december 1913 i tidskriften *Prosvesjtjenije* nr 10, 11 och 12

V 1 Lenin, *Samlade skrifter*, 5:e ry uppl, b 24, s 113-150